

ПРОМЕНИТЕ В ДОКЛАДИТЕ НА НЕЗАВИСИМИТЕ ФИНАНСОВИ ОДИТОРИ И ОЧАКВАНАТА ПОЛЗА

Доц. д-р Живко Бонев

Дипломиран експерт-счетоводител, регистриран одитор

Всяко предприятие, независимо от характера и обема на дейността си, е пряк участник в общото пазарно стопанство. В това си качество то се интересува от общото състояние на пазара и на част от останалите участници. В същото време то също е обект на такъв интерес от тяхна страна. Всички граждани косвено също имат отношение към пазарното стопанство, респективно към едни или други предприятия. Извън посоченото всички участници представляват по-голям или по-малък интерес за редица държавни, общински и други обществени органи.

За задоволяване на този именно интерес периодично всяко предприятие изготвя финансови отчети с общо предназначение, т.е. те нямат конкретен адресат и са насочени към различните потребители, които поначало не участват пряко в управлението на предприятието. Интересите на последните обаче са разностранни. Едни са те при капиталовложителите, други – при контрагентите, трети при финансиращите органи, четвърти – при работниците и т.н., което определя и изискването за наличие на разнообразни данни. Всички потребители вземат своите икономически решения относно интересуващите ги предприятия на основата на информацията, която се съдържа в тези отчети.

За да постигнат своето предназначение, отчетите трябва да съдържат не само разнообразна, но и вярна и честно представена и предложена по подходящ начин информация. Но понякога интересите на предприятията са предпоставка за непълно или неточно представяне, което може да доведе до грешни решения от страна на ползвателите на отчетите. А това води до недоверие в правилността на представянето на информацията, недоверие към самите отчети.

За да има сигурност относно достоверността и правилното представяне на тази информация, за част от предприятията се предвижда задължителна¹, а за останалите – по желание, проверка на отчетите от независим финансов одитор. Резултатът от проверката и заключението на одитора се отразяват в издавания от него одиторски доклад. **Той е и основното комуникационно средство, връзката между одитора и ползвателите на финансовите отчети.** Единствено от този доклад потребителят може да получи информация дали изложеното в отчетите е правилно, вярно, подходящо представено.

И до момента това е така. Но съдържанието на тези одиторски доклади, което е до крайна степен схематизирано, отразява съвсем кратко крайното заключение на одитора относно правилното представяне на информацията за състоянието и развитието на предприятието в неговите съществени аспекти.

---

¹ Законът за счетоводството в чл. 37 определя кои предприятия подлежат на задължителен одит.

Одиторската проверка е репрезентативна. Тя е насочена към съществените, по преценка на одитора, моменти. Потребителят обаче не знае кои са тези съществени аспекти. Той няма представа на основата на какви обследвани въпроси одиторът е изградил своето заключение. А в масовите случаи то не дава никаква допълнителна информация на потребителите.

В по-редки случаи се посочват някои съществени отклонения или липса на достатъчно доказателства, които да убедят, в приемлива степен, одитора за правилното представяне. И в съвсем редки случаи има отказ от изразяване на мнение поради множество слабости, грешки, неточности или липса на данни и пр.

На практика одиторските доклади са почти еднакви, с изключение на адресатите, и затрудняващи, от своя страна, съпоставките, сравнителните и други анализи и пр., което намалява полезността им. При това положение потребителите най-често са поставени в неизгодното положение или „сляпо” да се доверят на предприятието и одитора, или да се мъчат по свой път да навлязат в необходимите им подробности. Практически те вземат своите икономически решения без наличието на достатъчна и сигурна за нуждите им информация. Ако се вземат предвид и някои негативни ситуации, се стига до недоверие не само към отчетите, но и към одиторската дейност и одиторските доклади.

В същото време, поради развитието на пазарните отношения, нуждите и изискванията на ползвателите на финансовите отчети непрекъснато се променят и разширяват. Те (потребителите) търсят все повече по-пълна, по-конкретна и детайлна съществена информация, **която е от практическо значение за тях**. Едновременно търсят и потвърждение за нейната пълнота, достоверност, уместност и подходящо представяне. Всъщност претендират за онези елементи и страни, които липсват в сегашните доклади, главно поради абсолютизирането на стандартизацията и краткостта на изразяване. Решаването на този проблем обаче предполага промени в съдържанието и структурата на одиторските доклади.

С цел задоволяване на тези разширени информационни потребности на потребителите и на тази основа повишаване на доверието в одита и във финансовата отчетност Съветът за международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (СМОССИС) към Международната федерация на счетоводителите (МФС) разработи нови и ревизира определени одиторски стандарти. Въвежда се нова форма на представяне на резултатите от одита. Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета на Европа предявява разширени изисквания към насочеността и съдържанието на одиторските доклади като акцентира върху одита на предприятията от обществен интерес.

Промените са както от съдържателно, така и от структурно естество. По същество това е едно добро, макар и по лична преценка не напълно достатъчно, разчупване на съществуващото стандартно ограничение, насочено главно към най-големите за нашите мащаби предприятия. Положителното обаче е, че то дава известна, макар и неголяма, възможност за проява на творчеството на одитора при изпълнението на одиторския ангажимент и представянето му по подходящ, според него, начин пред потребителите. Бихме се надявали това да е началото.

Целта на тези промени е да се постигне:

- * представяне на повече и по-пълна информация относно съществените моменти в състоянието и развитието на одитираното предприятие за отчетния период;
- * яснота относно обхванатите от одита важни (ключови) въпроси;
- * акцентирание върху най-важното и значимо за предприятието за съответния отчетен период.

На тази основа от структурна гледна точка е предвидено резултатите от одита да се представят, като се върви от общото към конкретното, детайлното и в низходяща линия на важността.

Промените могат да се третираат в две основни насоки: общи, валидни за всички задължителни одити, и специфични само за предприятията, извършващи дейност от обществен интерес. С посоченото третиране се цели да се подобри информираността на потребителите на отчети въобще и в частност за тези предприятия, които са по-значими и към които интересът е по-голям и по-разностранен.

Направените промени в стандартите и отнасящи се до структурата и съдържанието на докладите на независимите финансови одитори са достатъчно много, за да бъдат обект на разглеждане тук. Но е възможно, и по наше мнение полезно, да се посочат някои общи изисквания, които биха илюстрирали насоката и характера им, както и какво биха получили ползвателите и ползата от тези промени.

Поначало промените са насочени към по-пълно задоволяване на информационните интереси на потребителите на финансовите отчети и свързаните с тях одиторски доклади. Особено значение и положително влияние биха имали за собствениците и други капиталовложители. Полза от тях биха имали и други потребители на отчетите, които не участват в управлението на интересуващото ги предприятие. В определена степен биха ползвали и ръководителите на предприятията, макар те текущо да са били запознати с основните професионални оценки на одитора.

Един от много важните моменти, да не кажем основен, е изискването за застъпване в докладите на онези въпроси, които, по професионалната преценка на одитора, са от съществено (ключово) значение за одита на финансовия отчет за текущия период. Казано по друг начин, това са онези моменти², които дават основния облик, основната количествена и качествена характеристика на дейността на одитираното предприятие, на неговото състояние и развитие за отчетния период, определени от одитора на базата на неговите професионални знания и опит. Те са били и обект на особено внимание при извършването на одиторската му дейност в предприятието и са били в основата на изразеното от него становище.

---

² Същността на тези ключови въпроси е обект на отделно разглеждане.

Тези моменти не могат да бъдат стандартно определени поради разнообразието на одитираните предприятия, от една страна, и от друга – непрекъснатите изменения в състоянието им. Те не могат да бъдат едни и същи за всички предприятия, дори от един отрасъл и подотрасъл, и още – те не могат да са едни и същи за всички отчетни периоди за едно и също предприятие поради неговото развитие и промените във влияещите фактори.

Отразяването им в докладите би позволило да се получи определена представа за същността и особеностите на най-важните страни от дейността и управлението на предприятието, въпросите, които са били от голямо значение за неговото развитие, и данните, за които е отразено в отчета. На тези моменти потребителят на отчетите би трябвало да обърне по-сериозно внимание при вземането на своите решения.

Друг съществен въпрос например е бъдещото развитие на предприятието, изразявано чрез предположението за действащо предприятие. Този елемент винаги е бил в обхвата на одиторската проверка, но не винаги достатъчно ефективно. Показателно в това отношение е наличието на случаи на положително мнение на предприятието и заключение на одитора и независимо от това ликвидация по обективни причини. Новият начин на разширено представяне би подобрило информираността на потребителите в това отношение.

Правилното представяне на това предположение е отговорност както на ръководството на предприятието, така и на одитора, даващ становище по него. Той трябва да потвърди реалността на предположението и да оповести всички елементи, сочещи известна съществена несигурност в това отношение. По този начин би допринесло за предотвратяване или по-скоро за намаляване до минимум на такива нежелателни ситуации. То би дало известна увереност при инвестирането на средства в дадено предприятие или отделна негова дейност, увереност, че то ще продължава да съществува в стопанския мир в същия или близък мащаб. А ако има съмнения, те ще бъдат известни. Но това има значение не само за инвеститорите, но и за контрагентите, за потребителите на продукцията на предприятието, за работниците и служителите, за държавните и общински органи и пр., т.е. за цялото или част от обществото.

Само тези примери, по наше мнение, илюстрират в достатъчна степен част от новите информационни подобрения в докладите на независимите финансови одитори.

Както се спомена, за предприятията от обществен интерес изискванията са повече. Освен повишаването на информираността на потребителите се предвижда и предоставяне на доклади до одитните комитети, до регулаторните органи и пр. По този начин се повишава информираността и на онези органи, които имат отношение към управлението и регулирането на дейността им.

Това са принципните условия и цели. В реалните условия на стопанска дейност, особено в Р България, те няма да окажат това влияние при абсолютно всички предприятия предвид структурата на участниците в стопанския живот.

Тези въпроси или част от тях няма да бъдат включвани в абсолютно всички одиторски доклади. Всички посочени възможности и положителни страни се отнасят предимно за по-големите предприятия, където потребителите са отделени от прякото управление и особено за предприятията, осъществяващи дейност от обществен интерес.